

Віталій Іванович Кальченко, Борис Іванович Кальченко

[Професор Олександр Пермяков]

#20 от 27.11.2019

Братам Кальченкам судилося полишити дуже помітний слід у вітчизняному машинобудуванні. Їх імена – серед найзаслуженіших випускників Харківського політехнічного, вони присвятили свої життя науково-технічному прогресу і продовжують продуктивно працювати в галузі, готуючи у вищій школі майбутніх конструкторів нової техніки.

Віталій Іванович Кальченко

народився 1 травня 1934 року в Харкові. В 1961 році після закінчення Харківського політехнічного інституту був направлений на роботу в Дослідно-конструкторське бюро шліфувальних верстатів при Харківському верстатобудівному заводі ім. С. В. Косіора. Його талант конструктора та організатора проявився у 1964 році, коли Німеччина відмовила нашій державі в постачанні труб великого діаметру, потрібних для транспортування газу, нафти та побудови ракет. Саме тоді стало необхідним протягом року спроектувати, виготовити та впровадити у виробництво новий верстат для шліфування валків трубовальцівних станів. Серед 300 конструкторів, які на той час працювали в бюро, кандидатура В. І. Кальченка була затверджена на посаду провідного конструктора, який відповідав за розробку нового верстата, його технічний рівень, строки виконання проекту (3 місяці), контроль якості виготовлення деталей, збірку, налагодження та здачу державній комісії. В кінці липня 1965 р. конструктор В. І. Кальченко здав державній комісії верстат, на якому прошліфував 5 трубовальцівних валків різного профілю в 5 напівавтоматичних циклах його роботи. Через місяць новий верстат був успішно впроваджений на Електростальському заводі важкого машинобудування, де забезпечив підвищення точності на два класи (квалітети), а продуктивності – в 4 рази, про що повідомляла стаття під назвою «Высокая точность» у центральній газеті «Правда» від 18 жовтня 1965 р.

Новий спосіб і технологію шліфування різноманітних поверхонь, запропоновані тоді Віталієм Івановичем, у подальшому будуть розробляти відомі фірми Німеччини «Junker», «Metabo» та «Waldrich siegen». Пізніше розроблену ним гаму верстатів ХШЗ-45М, ХШЗ-47, ХШЗ-48 буде встановлено на заводах України, СНД, Болгарії, Єгипту, Чилі та ін.

Більшість верстатів цих моделей на підприємствах держави освоювалися під керівництвом Віталія Івановича. Після захисту в 1972 році дисертаційної роботи він очолював державні комісії Міністерства верстатобудівної промисловості, які приймали перші дослідні зразки шліфувальних верстатів та давали дозвіл на їх серійне виробництво.

Віталію Івановичу пропонували посаду завідувача відділу абразивної обробки у всесоюзному експериментальному науково-дослідному інституті машинобудування (ЕНІМВ), але він захотів залишитися в Україні і обрав посаду доцента в Чернігівському філіалі КПІ. У 1994 році в Харківському політехнічному університеті він успішно захистив докторську дисертацію за темою «Наукові основи шліфування криволінійних поверхонь з керованою орієнтацією абразивного інструмента». Крім педагогічної роботи, Віталій Іванович організував Конструкторське бюро, в якому виконувались як госпдоговірні, так і держбюджетні науково-дослідні роботи. Його роботи отримували високі оцінки та державне фінансування. Так 2014 року Міністерство фінансів надало кошти лише одній темі, що була під керівництвом В. І. Кальченка та зайняла I місце у конкурсі наукових проектів по секції «Машинобудування».

У 2015 році професор В. І. Кальченко посів 18 місце у ТОП-100 українських науковців за кількістю цитувань. Вже понад 30 років він працює завідувачем кафедри у Чернігівському національному технічному університеті (ЧНТУ), відкрив там новий напрям підготовки фахівців «Автомобільний транспорт», нагороджений МОН України знаком «Відмінник освіти України», отримав почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Професор В. І. Кальченко є автором 8 монографій, більше 50 патентів та авторських свідоцтв і понад 300 наукових праць, головою спеціалізованої вченої ради з захисту кандидатських дисертацій в ЧНТУ та членом спеціалізованих вчених рад НТУУ «КПІ». За період роботи на кафедрі під його керівництвом були захищені 1 докторська та 9 кандидатських дисертацій. А сам Віталій Іванович Кальченко нагороджений дипломом Почесного професора ЧНТУ.

Борис Іванович Кальченко

– відомий український вчений у галузі автомобіле- та тракторобудування – народився 19 листопада 1938 року в Харкові. В 1957 р. після закінчення Харківського машинобудівного технікуму був направлений на роботу до відділу головного конструктора Харківського тракторного заводу (ХТЗ). Забігаючи вперед, відзначимо, що він прийшов на завод ХТЗ після технікуму в 1957 р., а в 1993 р. звільнився зі званням професора та вченим ступенем доктора технічних наук, будучи одним з провідних спеціалістів тракторобудування України. Та повернімося на завод. Роботу тут Борис Кальченко почав слюсарем та токарем дослідного цеху того ж відділу, а потім був переведений техніком-конструктором у бюро перспективних розробок. Саме з цього моменту почалася науково-дослідна та дослідно-конструкторська праця вченого. Він пройшов усі етапи кадрових призначень від техника до

заступника головного конструктора. З 1959 по 1963 рр. вчився в Харківському політехнічному інституті на денній формі навчання та встигав поряд із цим працювати в конструкторському відділі. В 1963 р. повернувся до бюро перспективних розробок вже як інженер-конструктор.

В 1970 р. Б. І. Кальченко очолив конструкторське бюро компоновки та ув'язки сімейства тракторів Т-150. Він був наймолодшим керівником конструкторського бюро в галузі. В 1974 р. його призначили заступником головного конструктора з базових гусеничних тракторів тягового класу 3т та ув'язки всього сімейства тракторів ХТЗ. У ході створення сімейства тракторів було вирішено питання єдиного стильового і архітектурного оформлення з максимальною уніфікацією не тільки силових агрегатів, а й облицювання, кабіни, обладнання та вузлів, які забезпечують агрегування з сільськогосподарськими машинами і знаряддями.

Реалізація запропонованої Б. І. Кальченком методології має на увазі використання як існуючих методик проектування і розрахунків тракторів, його вузлів та механізмів, так і розробку нових методик. В 1976 р. він захистив кандидатську дисертацію на тему «Дослідження динаміки силової передачі швидкісного гусеничного трактора на перехідних режимах руху». Йому пропонували допрацювати роботу і невдовзі захищати докторську. Та для цього тоді йому не вистачило часу, бо саме розпочалися державні іспити та одноразове освоєння усього сімейства машин. Того ж року почалася його науково-викладацька робота. Він очолив філіал кафедри «Тракторобудування» НТУ «ХПІ» при Харківському тракторному заводі, читав студентам курси лекцій із теорії конструкції та розрахунку тракторів. Після серійного освоєння на конвеєрі заводу сімейства тракторів Т-150 Борис Іванович був нагороджений орденом «Знак пошани» і двома золотими медалями ВДНГ. Окрім того йому було присвоєне звання «Кращий винахідник Мінтракторсільгоспмашин». Б. І. Кальченко очолив конструкторський підрозділ розробки нових тракторів другого покоління – каркасна та безпечна кабіна, ергономіка, інтер'єр. В 1988 р. Борис Іванович став керівником дослідно-конструкторського бюро ергономіки та технічної естетики Мінтракторсільгоспмашу. В 1992 р. захистив докторську дисертацію на тему «Обґрунтування і розробка конструкції колісних тракторів загального призначення та реалізація їх у серійному виробництві».

З 1993 по 2002 рр. Б. І. Кальченко – професор кафедри автомобілів та член вченої ради з захисту докторських дисертацій Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. А в 1994 році видатного фахівця знову покликали до роботи в рідній галузі – по 1996 р. він працює заступником генерального директора з науки об'єднання «Поршень», а з 1996 по 2004 рр. – директором науково-дослідного інституту сільськогосподарського машинобудування (УкрНДІСГ) в Харкові. Окрім того, з 1996 по 2002 рр. керує на заводі імені Малишева розробкою та впровадженням у виробництво лісогосподарського трактора ТЛ-30. В 1996 р. Указом Президента України йому присвоєно звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

З 2004 по 2015 р. завідувач кафедри автомобілів Кременчуцького університету. З 2015 р. і по цей час є професором кафедри «Автомобіле- та тракторобудування» і членом спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій у НТУ «ХПІ». У 2018 р. Б. І.

Кальченку присвоєно звання Почесного професора Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. Додамо, що за період його наукової діяльності на заводі ХТЗ було випущено 10 кандидатів та 1 доктор технічних наук. Професор Б. І. Кальченко автор 3 монографій, більше 50 патентів СРСР та України, автор міжнародних патентів, а також більше 140 наукових публікацій.

Професор Олександр Пермяков

Продовжують династію

Династію Кальченків у нашому університеті продовжили їх сини. Дмитро Борисович закінчив свого часу НТУ «ХПІ» по кафедрі «Автомобіле- і тракторобудування». Сьогодні він – Генеральний директор науково-виробничого підприємства «Агролісмаш».

Плідно співпрацює з науковцями нашого університету син Віталія Івановича – Володимир Віталійович. Кандидатську і докторську дисертації він захистив у спеціалізованій вченій раді при НТУ «ХПІ» під головуванням професора А. І. Грабченка – завідувача кафедри «Інтегровані технології машинобудування ім. М. Ф. Семка». Зараз д. т. н., професор, Заслужений діяч науки і техніки України В. В. Кальченко працює проректором Чернігівського національного технічного університету.